

ВИКОРИСТАННЯ БІБЛІОМЕТРИЧНИХ І НАУКОМЕТРИЧНИХ СИСТЕМ ДЛЯ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кільченко А.В.

Інститут інформаційних технологій і засобів навчання
Національної академії педагогічних наук України

Анотація. В роботі проведено аналіз бібліометричних і наукометричних систем для об'єктивного оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень та надання суспільству цілісної картини стану вітчизняного наукового середовища. Розглянуто найбільш популярні й затребувані міжнародні та вітчизняні бібліометричні і наукометричні бази даних. Визначено, що важливе значення для наукових і науково-педагогічних працівників має набуття та розвиток знань, вмінь, навичок щодо роботи з бібліометричними і наукометричними базами даних, особливостями публікування у вітчизняних та зарубіжних виданнях, підвищення їх бібліометричних показників. Зроблено висновок: потреба об'єктивного оцінювання результативності науково-дослідницької діяльності вимагає створення бібліометрики глобального виміру – інформаційно-аналітичної системи, що забезпечить максимально повне покриття наявних наукових ресурсів і надасть можливість отримати статистично достовірну картину стану світової науки.

Ключові слова: наукометричні бази даних, бібліометричні системи, науково-педагогічні дослідження, Google Scholar, електронні системи відкритого доступу.

USE OF BIBLIOMETRIC AND SCIENTIFIC SYSTEMS TO ASSESS THE RESULTS OF SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL RESEARCHES

Kilchenko A.

Institute of Information Technologies and Learning Tools
National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Abstract. In this work an analysis of bibliometric and scientometric systems for the objective evaluation of the effectiveness of scientific and pedagogical research and providing the society with a coherent picture of the state of the domestic scientific environment. The most popular and demanded international and domestic bibliometric and science-computer databases are considered. It is determined that the acquisition and development of knowledge, skills, skills in work with bibliometric and science-based databases, features of publishing in domestic and foreign publications, and increasing their bibliometric indicators is important for scientific and scientific pedagogical workers. The conclusion is made: the need for an objective assessment of the effectiveness of research activities requires the creation of a bibliometric global measurement - an information and analytical system that will provide the fullest possible coverage of available scientific resources and will provide an opportunity to obtain a statistically reliable picture of the state of world science.

Keywords: scientific databases, bibliometric systems, scientific and pedagogical researches, Google Scholar, electronic open access systems.

Вступ. В науковій спільноті постійно зростають вимоги щодо підвищення якості, продуктивності та результативності як колективних, так і індивідуальних досліджень вітчизняних наукових працівників. Використання електронних систем відкритого доступу надає нові можливості оцінювання публікаційної активності науковців, рівня ефективності їх наукової діяльності, дозволяє відстежувати актуальність науково-дослідних робіт, публікацій, кількість переглядів, завантажень та цитувань електронних версій наукової продукції через аналіз значень показників інформаційно-аналітичних систем.

Постановка задачі. Потреба налагодження конструктивного діалогу наукової спільноти з суспільством обумовлює підвищену увагу до бібліометричних технологій і наукометричних досліджень. Міжнародні бібліометричні платформи мають недостатнє географічне, мовне, видове та тематичне індексування наукової продукції. Національні бібліометричні проекти обмежені за територіальною ознакою і не є здатними до взаємодії.

Мета роботи. Аналіз бібліометричних і наукометричних інформаційно-аналітичних систем для об'єктивного оцінювання результативності науково-педагогічних досліджень з

перспективою створення *бібліометрики глобального виміру* – інформаційно-аналітичної системи, що забезпечить максимально повне покриття наявних наукових ресурсів і надасть можливість отримати статистично достовірну картину стану світової науки.

Основна частина. У світі функціонує декілька десятків наукометричних систем, однак жодна з них не є вичерпним джерелом бібліометричних даних. Різні бібліометричні платформи укладають між собою угоди про обмін посиланнями, але їхні потужності залишаються обмеженими. В даний час найбільш популярними та затребуваними міжнародними наукометричними системами є: Scopus, Web of Science (WoS), Google Scholar, Webometrics Ranking of World Universities, Rank (SJR), Російський індекс наукового цитування (РІНЦ) та ін. Мета цих баз даних – відстеження цитованості та рейтингів науковців, дослідницьких колективів, визначення імпаکت-фактору наукових видань, а також їх впливу на освітню галузь. Потреба об'єктивного оцінювання результативності дослідницької діяльності вимагає створення бібліометрики глобального виміру Основними критеріями під час вибору базової платформи глобальної бібліометрики [1] є її загальнодоступність та обсяг індексованих наукових матеріалів для отримання достовірних у статистичному плані результатів. Сьогодні цим умовам найбільше відповідає бібліометрична платформа Google Scholar, за допомогою функціоналу якої можливе опрацювання всього світового наукового документального потоку за винятком матеріалів з обмеженим доступом.

Розвинені країни світу активно розпочали проведення навчання, курсів та тренінгів для наукових працівників щодо вивчення методології та методів бібліометричних і наукометричних досліджень, наукової комунікації, оцінювання наукових досліджень та ін.

Серед вітчизняних наукометричних систем можна виділити такі: *Україніка наукова* – реферативна база даних з формування національних реферативних ресурсів; *Наукова періодика України* – колекція журналів та збірників наукових праць України; *Наука України – доступ до знань* – інформаційний портал, що включає реєстр науковців України, наукові установи, наукові бібліотеки, науково-інформаційні ресурси бібліотек; *Бібліометрика української науки* – бібліографічна і реферативна база даних, інструмент для відстеження цитованості наукових публікацій; *Український індекс наукового цитування* – система наукометричного моніторингу суб'єктів наукової діяльності України та ін.

Перед науковою спільнотою країни постає завдання відповідального ставлення до участі та презентування власних досягнень у вітчизняних та зарубіжних наукових проектах.

Висновки. Застосування сучасних методів об'єктивної оцінки діяльності науковців набуває дедалі більшого значення. Важливе значення для науковців має набуття та розвиток знань, вмінь, навичок щодо роботи з бібліометричними та наукометричними базами даних, особливостями публікування у вітчизняних та зарубіжних виданнях, підвищення їх бібліометричних показників. Створення вітчизняних бібліометричних систем з подальшою їх інтеграцією в єдину інформаційно-аналітичну систему дасть змогу отримати загальну інформаційну базу для порівняння розвитку пріоритетних напрямів країн-учасниць проекту, оцінювання їхнього наукового потенціалу, виявлення перетину дослідницьких інтересів, прогалин у плануванні науки, активізації контактів, обміну досвідом тощо. Загалом, створення національних інтегрованих бібліометричних проектів на основі платформи Google Scholar – це основа для реалізації бібліометрики глобального виміру.

Сьогодні науково-педагогічним закладам та науковим установам для їх ефективного функціонування необхідно спиратися на спеціальні дослідження, аналіз накопичених досягнень і лише на цій основі розробляти прогнози, визначати тенденції та перспективи розвитку наукової галузі, робити оцінку її потенціалу.

Список використаних джерел

1. Симоненко Т. Глобальна бібліометрика: концептуальна модель / Т. Симоненко // Вісник Книжкової палати. – 2016. – № 6. – С. 12-14. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2016_6_5.